В процессе интерпретации «чужого» текста неизбежно возникает концептуальная и смысловая асимметрия. Из этого, однако, не следует делать пессимистического вывода о невозможности корреляции исходного текста «чужой» культуры и вторичного текста при осуществлении межкультурной коммуникации. Компромисс между, с одной стороны, универсальным и, с другой стороны, национально-специфическим характером концептуализации и её языковой репрезентацией обеспечивает осуществление межкультурной коммуникации.

Включенность реалий «чужой» культуры в художественный текст реализует трансконцептные отношения между «чужой» и «своей» культурами; в конечном счёте это приводит к сближению этих культур, что весьма актуально для современного состояния человеческой цивилизации.

Литература

Воробьёва О. П. Образ текста в ментальных репрезентациях: когнитивно-семиотический подход / О. П. Воробьёва // Записки з романо-германської філології. – Вип. 20. – Одеса: Фенікс, 2008. – С. 25 – 31. *Лотман Ю. М.* Внутри мыслящих миров. Человек – текст – семиосфера – история / Ю. М. Лотман. – М.: Языки русской культуры, 1996. – 464 с. *Селиванова Е. А.* Основы лингвистической теории текста и коммуникации / Е. А. Селиванова. – Киев: Фитосоциоцентр, 2002. – 336 с.*Селиванова Е. А.* Когнитивная ономасиология. – Киев: Фитосоциоцентр, 2000 / Е. А. Селиванова. – 248 с. *Томахин Г. Д.* Реалии-американизмы. / Г. Д. Томахин. – М.: Высшая школа, 1988. – 240 с. *Webster R.* Studying Literary Theory. Textual Relations. 2nd Ed. / Webster R. – London: Arnold, 1996. – 144 p. New Webster's Dictionary and Thesaurus of the English Language. – Danbury, CT: Lexicon Publications, Inc., 1993. – 1137 p. Oxford Advanced Learner's Encyclopedic Dictionary. Oxford University Press, 1995. – 1081 p.

ДЕРДІ Е.Т., САХРО А.С.

(Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу)

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПЕРЕКЛАДУ

Стаття присвячена проблемі якості науково-технічного перекладу з точки зору його практичного значення. Особливу увагу зосереджено на системах кількісної оцінки перекладу. Розглянуто та проаналізовано підходи до оцінювання якості перекладу науково-технічної літератури та документації, що є чинними на сучасному етапі.
Ключові слова: науково-технічний переклад, якість, оцінка, підхід.

Дерди Э.Т., Сахро А.С. Современные подходы к оцениванию качества научно-технического перевода. Статья посвящена проблеме качества научно-технического перевода с точки зрения его практического значения. Особое внимание сосредоточено на системах количественной оценки перевода. Рассмотрено и проанализировано подходы к оцениванию качества перевода научно-технической литературы и документации, действующие на современном этапе.
Ключевые слова: научно-технический перевод, качество, оценка, подход.

Derdi E.T., Sakhro A.S. Modern approaches to evaluation of sci-tech translation. This article deals with the quality problem of sci-tech translation concerning its practical value. Special attention is paid to the quantitative systems of translation assessment. Modern approaches to evaluation of sci-tech translation are studied and analyzed.
Key words: sci-tech translation, quality, assessment, approach.

Зважаючи на зростаючу роль міжнародного обміну інформацією, все гостріше постає питання про забезпечення якісної взаємодії як на міжособистісному, так і на міжнаціональному рівні. Саме тому, на проблемі якості перекладу науково-технічної літератури та документації зосереджено увагу нашого дослідження. Власне проблема полягає у тому, що за сучасних умов відсутні чіткі вимоги до перекладача науково-технічної літератури і документації.

Крім цього, немає єдиної системи оцінки якості перекладу у нашій країні, яка б здійснювалася спеціальним уповноваженим органом і чіткої та чинної на всій території країни нормативної бази, яка б регламентувала процес надання якісного науково-технічного перекладу.

На сьогоднішній час гостро стоїть проблема якості перекладу, як серед теоретиків, практиків перекладу, так і споживачів перекладу, зокрема. Науково-технічний переклад набуває все більшого значення, причиною чого є збільшення річних обсягів інформації, якою обмінюється суспільство, розширення контактів на міжнародному рівні та багато інших факторів, в основі яких лежить поняття міжнародного обміну досвідом. Саме через невпинне зростання ролі перекладу та його тісний зв'язок з фінансовими питаннями проблема якості набуває все більшої актуальності.

У наш час до проблеми якості перекладу зверталися такі вчені в галузі перекладу та перекладознавства як Білозерська Л.П., Бузаджи Д.М., Ковальова К.І., Пушнов І.А., Durieux C. та інші. Їхні роботи присвячені останнім тенденціям, пов'язаних з питанням якості науково-технічного перекладу та дослідженню різноманітних підходів до тлумачення власне якості та систем його оцінки як на національному, так і на міжнародному рівні.

Об'єктом дослідження є проблема якості науково-технічного перекладу на сучасному етапі.

Предметом дослідження є чинні системи оцінки якості науково-технічного перекладу, а також сучасні підходи до тлумачення поняття «якості» та методів оцінювання якості перекладу науково-технічної літератури та документації.

Мета нашого дослідження полягає в аналізі проблеми якості науково-технічного перекладу з точки зору сучасного підходу до її тлумачення, але не з точки зору теоретизації, а наближення кінцевого продукту до потреб та вимог споживача. Для її досягнення було поставлено наступні **завдання**:

- визначити поняття якості загалом та поняття якості власне в перекладі;
- здійснити огляд чинних систем кількісної оцінки якості перекладу;
- проаналізувати сучасні підходи до оцінки якості науково-технічного перекладу.

Перш за все, необхідно визначити, що ж таке якість загалом. Отже, «Великий тлумачний словник сучасної української мови» дає наступне визначення: **якість** – це ступінь вартості, цінності, придатності чого-небудь для його використання за призначенням [СЛОВНИК.НЕТ].

Необхідно відмітити, що поняття якості не однозначне і охоплює різні аспекти, з одного боку, це здатність задовольняти потреби споживача, з іншого боку, це показник надійності, довговічності, а також відповідність існуючим стандартам та нормам. І це не весь перелік, адже кожен обирає чи створює власні критерії, яким повинно, як на їхню думку, відповідати поняття якості.

Так, Асоціація Перекладачів України, всеукраїнська громадська організація, створена у 1999 році у відповідь на нагальну потребу в забезпеченні належної якості перекладацьких послуг, виокремлює наступні вимоги, яким повинен відповідати якісний переклад. Це:

- відповідність вимогам замовника;
- відповідність початковому тексту за змістом, смислом, оформленням;
- відсутність граматичних, орфографічних і пунктуаційних помилок;
- відповідність перекладу галузевій приналежності початкового тексту;
- дотримання одноманітності термінів, найменувань, умовних позначень, скорочень, символів.

Крім цього, останнім часом проблема якості перекладу часто підіймається в колі російських вчених і викликає ряд суперечностей. Так, Бузаджи Д.М. розглядає проблему якості перекладу в контексті її лінгвістичної та практичної складової. На його думку, необхідно, перш за все, створити уніфіковану типологію перекладацьких помилок, а також критерії щодо оцінки «ваги» перекладацьких помилок для надання об'єктивної оцінки якості перекладу, яку можна було б застосовувати в практичних цілях [Бузаджи 2009, с. 5]. В свою чергу, Ковальова К.І. під якістю перекладу вбачає лише відповідність перекладу так званим «додатковим вимогам», які не мають прямого відношення до лінгвістики, наприклад, терміни виконання перекладу, відповідність намірам автора і т.п. Пушнов І.А. не дає чіткого визначення якості перекладу, але висловлює думку, що це «один із найважливіших «стовпів», на якому тримається сучасний перекладацький процес», а щодо проблеми якості перекладів дослідник зазначає, що «єдиного рецепту тут визначити неможливо в зв'язку з високою моноплавністю і варіативністю видів і типів перекладу, які обслуговують широкий спектр галузевих наук і сучасного високотехнологічного виробництва» [Пушнов 2009, с. 21]. І з даними твердженнями важко не погодитись.

Отже, проаналізувавши різні джерела та керуючись власним баченням, ми дійшли висновку, що **якість перекладу** - це відповідність конкретним вимогам та задачам, які були поставлені за мету в оригіналі, а саме:

- достовірність передачі оригіналу (тобто смислова відповідність перекладу й оригіналу);
- адекватність передачі оригіналу (тобто відповідність граматичним, синтаксичним, стилістичним та ідіоматичним нормам мови перекладу);
- відповідність особливим вимогам замовника (терміни виконання перекладу, додаткові вказівки щодо перекладу окремих термінологічних одиниць і т.п.);
- відповідність практичним цілям оригіналу;
- правильність оформлення перекладу.

На нашу думку, цей перелік вимог містить основні критерії, відповідно до яких можна робити висновок чи є переклад якісним. Проте, він може слугувати лише для отримання загального уявлення про якість перекладу, адже конкретний вид перекладу повинен оцінюватися відповідно до вимог, сформульованих для кожного окремого випадку. Тому, ми погоджуємося з думкою Пушнова І.А., що створити єдину систему вимог до якості перекладу є практично неможливо в зв'язку з високою варіативністю типів перекладу, які використовуються в різних галузях виробництва та промисловості.

Необхідно відмітити, що якість завжди була та залишається важливою ринковою характеристикою товару. Відомий американський спеціаліст в галузі якості А.Фейгенбаум в своїх публікаціях неодноразово підкреслював, що кінець двадцятого століття, а саме 80-ті роки минулого століття стали періодом безпрецедентного росту значення якості. Для порівняння уже в кінці 80-их для 80% споживачів – якість стала важливішою за ціну, а в 70-ті роки такого принципу дотримувалось лише 30% покупців.

До того ж, з часом склалося стійке поняття того, що найефективніший спосіб продати товари та послуги – це покращити їхню якість [Фейгенбаум 1986, с. 15].

Загалом, поняття якості і товару повинні розглядатися у взаємному поєднанні, де в звичайному розумінні товар – це матеріалізований або не матеріалізований результат діяльності або процесу. Тому важливо розмежовувати якість матеріального та інтелектуального продукту. Щодо оцінки якості, то якість матеріального продукту можна оцінити як з об'єктивної точки зору, так і з суб'єктивної. Коли йдеться про інтелектуальний продукт, куди відносимо, власне, переклад, говорити про можливість застосування об'єктивної оцінки набагато важче.

Хоча, останнім часом і з розвитком інформаційних технологій все частіше йде мова про створення систем кількісної оцінки перекладу. Метою даних систем є перевірка якості, що базується не на суб'єктивних враженнях, а на скрупульозному підрахунку, класифікації і «зважуванні» усіх допущених в перекладі помилок по спеціальній методиці, що представляє собою формалізовану процедуру відбору перекладацьких помилок із застосуванням спеціального збалансованого класифікатора.

Відповідно до даних БП «Окей», що є асоційованим членом Союзу перекладачів Росії, автором унікальної технології роботи з багатоступеневим контролем якості перекладу та розробником індексу якості перекладів (TQI), в області перекладів існує декілька загальноприйнятих систем оцінки якості, які, окрім оцінювання перекладу текстів загальної тематики, широко використовуються для оцінювання власне перекладів науково-технічного спрямування: *ATA (American Translators' Association) Framework for Standard Error Marking* (в тому числі застосовується для сертифікації перекладачів в США), стандарт *SAE J 2450* (рекомендується для оцінювання технічних перекладів в американській автомобільній промисловості), *LISA (Localisation Industry Standards Association) QA Model* (застосовується в першу чергу для локалізації програмного забезпечення). Також у деяких компаній є власні системи кількісної оцінки якості перекладу. До таких відносяться системи координації *Lionbridge Technologies* і *БП Окей* [БП «Окей»].

Не дивлячись на те, що застосування даних систем набуває все більшого розмаху, що, на нашу думку, пов'язано, перш за все, зі значним інтересом до нового підходу до оцінки якості перекладу, все ж вони містять ряд недоліків та суперечливих моментів:

- поняття «ваги» помилки не може бути об'єктивним, адже для кожного споживача, вага помилки оцінюється суб'єктивно і залежить від кінцевого призначення перекладу;
- обов'язковість залучення людини, відповідальної за перевірку перекладу вносить частку суб'єктивізму, що суперечить принципам системи;
- немає гарантії щодо компетентності працівника, який займається аналізом та тлумаченням помилок, здійснених у перекладі;
- неврахування сучасними системами кількісної оцінки якості перекладу стильових особливостей тексту та недоліків, пов'язаних з низьким рівнем якості оригіналу.

Оцінка якості перекладу цікавить вчених і споживачів перекладу не менше ніж просто проблема якості перекладу загалом. Наприклад, Ковальова К.І. висвітлила в своїй праці «Оригинал и перевод: два лица одного текста» сучасні підходи до тлумачення оцінки якості перекладу загалом, так і власне науково-технічного перекладу, які є актуальними в наш час. У своїй роботі дослідниця розглядає теоретичний підхід до оцінки якості перекладу як підхід, що може бути застосований для оцінювання текстів будь-якого спрямування. Цей підхід тісно пов'язаний з «скопос-теорією», створеною німецькими перекладознавцями К. Райс і Х. Фермеєром, відповідно до якої відповідність перекладу оригіналу відходить на другий план, а основним критерієм, що визначає якість перекладу є відповідність перекладу тій меті, заради якої він був здійснений. «Скопос-теорія», на думку Ковальової К.І., є дуже суперечливою, адже відповідно до неї якісним перекладом вважається такий переклад, що був здійснений, не використовуючи оригінал, а керуючись лише знанням мети і вказівками замовника. Таким чином спотворюється поняття автора та оригіналу, як такого, адже перекладач отримує в цьому випадку центральну роль, будучи задіяним в самостійний процес генерації текстів [Ковалева 2001, с. 15].

Ми вважаємо, що запропонований підхід за жодних умов не може мати місця при оцінці якості перекладу науково-технічної літератури та документації, де, навіть незначне відхилення від оригіналу може стати причиною неправильної інтерпретації тексту. А з іншої сторони, величезну кількість термінологічних одиниць і цифрової інформації, яка міститься в оригіналі просто фізично неможливо передати в загальних рисах.

Крім цього, Ковальова К.І. виокремлює практичний підхід до оцінки якості перекладу. І на нашу думку, він становить більший інтерес при розгляді проблеми якості перекладу текстів науково-технічного спрямування. Як зазначає дослідниця у цьому контексті, особливої уваги заслуговує підхід до проблеми оцінки якості перекладу, запропонований К. Дюрьє. Вона виокремлює дві категорії якості: абсолютну якість та відносну якість. На її думку, абсолютна якість перекладу повинна бути предметом академічних досліджень і розглядатися з позицій лінгвістики та когнітивістики, а відносна якість – це

сукупність таких властивостей перекладу, як його користь, ефективність і своєчасність. Відносна якість перекладу в свою чергу поділяється на внутрішню та зовнішню якість. Внутрішня якість є лінгвістичною категорією і при її оцінці враховується грамотність і зв'язність тексту, а також точність передачі. Зовнішня якість пов'язана з практичним аспектом перекладу і при її оцінці враховується точність термінології, терміни, протягом яких було здійснено переклад, а також докладені до цього зусилля. Таким чином, К. Дюрьє виокремлює три аспекти зовнішньої якості: зрозумілість, ефективність і користь. Вона вказує на те, що «переклад є зрозумілим, якщо читач може зрозуміти його не звертаючись до додаткових джерел інформації. Переклад є ефективним, якщо читач знаходить у тексті потрібну йому інформацію в зручній для нього формі. Переклад є функціональним, якщо читач може успішно використовувати те, що він зрозумів із тексту» [Durieux 1998].

Відповідно до такого підходу класифікується не сам переклад, а інформація, яка міститься у ньому. Припустимо, що в тексті оригіналу немає інформації, необхідної читачу перекладу, відповідно її не буде і в тексті перекладу. В такому разі, переклад виявляється не те щоб неефективним, а скоріше просто даремно зробленим. Необхідно зазначити, що подібні проблеми, тобто нечіткість, неоднозначність або взагалі відсутність інформації, необхідної споживачу для задоволення власних потреб є частим явищем при перекладі науково-технічної літератури та документації, де перекладач не в праві змінювати текст оригіналу і вносити будь-які поправки. Тому, можна зробити висновок, що даний підхід не є абсолютно досконалим, проте становить значний інтерес при розгляді проблеми якості перекладу текстів науково-технічного спрямування.

Ще одним підходом до оцінки якості перекладу, який заслуговує уваги є підхід, запропонований дослідницькою групою *EAGLES (Expert Advisory Group for Language Engineering Standards)*, створеної за ініціативи Єврокомісії в рамках програми лінгвістичних досліджень та планування. Відповідно до даного підходу існує наступна класифікація якості перекладів [Hauenschild 1997, с. 252]:

- грубий переклад;
- переклад нормальної якості;
- переклад високої якості;
- адаптація тексту оригіналу.

Відповідно до даних дослідницької групи *EAGLES* під грубим перекладом розуміють переклад, який передає основний зміст оригіналу, при цьому в перекладі можуть міститися орфографічні та граматичні помилки. На думку авторів, таким чином можна перекладати великий об'єм витягів з наукових розробок.

Під нормальним перекладом розуміють повний переклад оригіналу, граматично правильний, який легко сприймається носіями мови перекладу. Таким чином може бути перекладено технічне керівництво по експлуатації.

Під перекладом високої якості розуміють ідіоматично адаптований переклад, який легко сприймається носіями мови перекладу. Таким способом можуть бути перекладені рекламні брошури.

Під адаптацією автори вбачають не просто переклад тексту, а створення нового тексту на основі першого. Цей тип перекладу може містити пропуски і не співпадати з оригіналом реченнями, у ньому може бути змінений порядок передачі інформації.

Крім цього, як зазначає дослідницька група *EAGLES* перші три типи перекладу широко представлені на ринку перекладу, хоча більшість замовників просто ігнорує дану диференціацію перекладів, намагаючись отримати за менші гроші вищий рівень якості перекладу.

Отже, як бачимо, питання якості перекладу є багатогранним і трактується по-різному. Як ми вже зазначали, розробка універсальних критеріїв для оцінки якості перекладу є не надто ефективною. Кожен вид перекладу вимагає особливих вказівок з виконання. До прикладу можна привести оцінку якості науково-технічної документації. Якщо мова йде про конструкторську документацію, переклад повинен здійснюватися відповідно до вимог оформлення даного документу, які містяться у відповідних стандартах та враховувати чинні норми мови перекладу. Особливу увагу заслуговує у даному випадку знання стандартизації термінології, адже вона є обов'язковою для вживання в офіційних, наукових, ділових та виробничих текстах. Необхідно відмітити, що на цей час в Україні розроблено понад 600 державних стандартів, які кожні п'ять років переглядають і уточнюють [Білозерська 2010, с. 81].

Переклад науково-дослідної документації, або патентної документації не можна оцінювати за однаковими критеріями, що й переклад конструкторської чи технологічної документації. Необхідно створити конкретні вимоги до перекладу кожного виду документації, а на основі цього і критерії щодо оцінки якості даного виду перекладу. Крім цього, ми вважаємо доцільним створення спеціального органу з питань оцінки якості науково-технічного перекладу, який би займався розробкою конкретних вимог і критеріїв до певного виду перекладу, які були б дійсні і обов'язкові на всій території країни. Так як такий орган вочевидь мав би складатися із спеціалістів з різних галузей наук, які б у спільній праці з

компетентними перекладачами здійснювали роботу над розробкою даних критеріїв і вимог до якості перекладів, ми не виключаємо наявність суб'єктивного чинника. Хоча зараз йде все частіше мова про створення об'єктивних критеріїв до оцінки якості перекладу, ми вважаємо, що справді дієві критерії, які можна було б застосувати до конкретного виду перекладу вимагають наявності людського фактору.

Результати і перспективи подальшого дослідження.

Отже, в ході дослідження нами було розглянуто поняття якості як особливості інтелектуального продукту, виявлено розбіжності в тлумаченні цього поняття, здійснено огляд сучасних систем кількісної оцінки перекладу та проаналізовано підходи до оцінювання науково-технічного перекладу, що є чинними на сучасному етапі.

Результати дослідження можуть стати поштовхом до розробки сучасних норм і принципів з контролю якості науково-технічного перекладу в Україні. Крім того, основи дослідження можуть бути використані у матеріалах для курсу загальної теорії перекладу, вступу до перекладознавства і різних спецкурсах.

Подальшим кроком нашого дослідження може стати розробка власної системи кількісної оцінки якості науково-технічного перекладу в сфері нафтогазовидобутку.

Література

Білозерська Л.П. Термінологія та переклад: навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / Білозерська Л.П., Возненко Н.В., Радецька С.В. – Вінниця: Нова Книга, 2010. – 232 с. *Ковалева К. И.* Оригинал и перевод: два лица одного текста / Ковалева К.И. – М.: Всероссийский центр переводов научно-технической литературы и документации, 2001. – 98 С. Количественная оценка качества переводов [Електронний ресурс]: *БП «Окей»*. – Режим доступу: http://www.allcorrect.ru/node/179 Новый взгляд на классификацию переводческих ошибок / [Бузаджи Д.М., Гусев В.В., Ланчиков. В.К., Псурцев Д.В.]. – М.: Всероссийский центр переводов научно-технической литературы и документации, 2009. – 120 с. Письмовий переклад: стандарти професії [Електронний ресурс]: асоціація перекладачів України. – Режим доступу: http://www.uta.org.ua/translation_standards *Пушнов И.А.* Перевод: проблемы и решения / Пушнов И.А., Семенов А.Л., Убин И.И. – М.: Всероссийский центр переводов научно-технической литературы и документации, 2009. – 100 с. *Фейгенбаум А.М.* Контроль качества продукции / Фейгенбаум А.М. – М.: «Экономика», 1986. – 471 с. *Durieux C.* Approaches to translation quality assessment [Електронний ресурс]: підсумки VII семінару ООН з питань оцінки якості перекладу, 1998. – Режим доступу: http://www3.un.or.at/tes/seminar/7tqa.htm. *Hauenschild C.* Machine translation and translation theory / Hauenschild C., Heizmann S. – New York: Walter de Gruyter, 1997. – 266 p. Якість [Електронний ресурс]: СЛОВНИК.НЕТ / Великий тлумачний словник сучасної української мови. – Режим доступу: http://www.slovnyk.net/

ЄРМОЛАЄВА К.В.
(*Запорізький національний університет*)

ВИВЧЕННЯ ШЛЯХІВ ДОСЯГНЕННЯ АДЕКВАТНОСТІ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ДІАЛОГІЧНОГО ДИСКУРСУ З ІСПАНСЬКОЇ МОВИ НА ФРАНЦУЗЬКУ (НА МАТЕРІАЛІ НОВЕЛИ М. ВАСКЕСА МОНТАЛЬБАНА «DESDE LOS TEJADOS»)

У статті розглядається репрезентація діалогічного дискурсу в іспаномовній новелі та особливості досягнення адекватності при перекладі іспанської розмовної мови французькою.
Ключові слова: дискурс, діалог, переклад, адекватність

Ермолаева К.В. Изучение путей достижения адекватности при переводе диалогического дискурса с испанского языка на французский (на материале новеллы М. Васкеса Монтальбана «Desde los tejados»). В статье рассматривается репрезентация диалогического дискурса в испаноязычной новелле и особенности достижения адекватности при переводе испанской разговорной речи на французский язык.
Ключевые слова: дискурс, диалог, перевод, адекватность

Ermolayeva K. Achieving adequacy in Spanish-French translation of dialogic discourse (using the material of the novel «Desde los tejados» by M. Vázquez Montalbán). The paper discusses the representation of the dialogic discourse in the Spanish novel. It focuses on achieving the adequacy of Spanish-French translation of the conversational speech.
Key-words: discourse, dialog, translation, adequacy

Останні десятиліття відмічені, як відомо, загальним антропоцентричним поворотом гуманітарних, та особливо лінгвістичних досліджень, що обумовило підхід до мови та спілкування як модусу буття людини, а також зростання інтересу до проблем аналізу дискурсу. До кола інтересів перекладознавців потрапляє вивчення особливостей перекладу не лише тексту, але й дискурсу, що за визначенням Н.Д. Арутюнової є зв'язним текстом в оточенні прагматичних, соціокультурних та інших екстралінгвістичних факторів, взятим в комунікативному аспекті, що є мовленнєвим актом, який бере участь у взаємодії людей та механізмах їх свідомості [Арутюнова 1998].

Значущість художнього дискурсу в дискурсивній практиці людини та суспільства не викликає сумніву, оскільки в ньому відбивається все розмаїття форм та видів мовної взаємодії. Саме тому виявлення й опис діалогічних моделей художнього дискурсу, або, інакше кажучи, реалізації діалогічного